

Élőszóval a Szenioroknál

Szeniortársaim jelentős része figyelemre méltó publikációval rendelkezik – jórészt – szakirodalmi területen. Ám adódnak helyzetek – ebben a korban is – amikor az önkifejezésre igény támad, valami belső késztetés ébred. Lehetnek dédelgetett témák, későbbi időkre eltett kedvenc foglalatosságok, amelyekre az aktív időszakban nem jutott – a feladat komolyságához illő – elégendő idő.

Vagy éppen a munka tárgya, az erdő most került abba az állapotba, hogy számot lehet adni róla, értékelni lehet a ráfordított időt, energiát, költségeket; vagy a jelen körülmények kívánják úgy, hogy a jelen körülmények kívánják úgy, hogy újragondoljuk, ártétkeljük korábbi munkánk eredményeit, mert a kívülállóknak is érdemes feltárni, közkinccsé tenni, az eddig rejtve őrzött „titkokat”. Az elmúlt időszakban két rendezvényünket is ebben a szellemben szerveztük.

2018. év márciusában, dr. Erdős László Kaán Károly-díjas, gyémántokleveles erdőmérnök, szeniortársunk 27 éves, gazdag szakmai magántevékenységével ismerkedhettünk meg testközelből, ugyanis e témában már az elmúlt év őszén az *Erdészeti Lapok* hasábjain is megjelentek tapasztalatait, ajánlásait közlő sorai.

Lehet a cikkeket olvasni, de ez más volt: szemtől szemben, egy doktori védést példázó felkészültséggel prezentált, a mai társadalmi és gazdasági körülményekbe ágyazott, ám a korábbi – sokak által nem díjazott – időszakban átélte, gazdag szakmai lehetőségeket nem elhallgatva, a 94. évét taposó kollégánk, korát meghazudtoló vehemenciával előadott szavait hallgattuk.

Megpróbáljuk, a már megjelent írásban foglaltak ismétlése nélkül, az újdonságokra összpontosítva, rövidre fogva leírni az elhangzottakat.

A faültetvények szerepe a távlati földhasználatban című előadás összefoglalója

Az emberiség a jövőben komoly kihívások előtt áll:

– A föld népessége a prognózisok szerint 2020-ra eléri a 8 Mrd főt. A lakosság élelmiszerrel való ellátása és az ivóvíz biztosítása hatalmas feladat, főleg ha számolunk a klímaváltozás egyelőre alig ismert hatásaival.

– A megnövekedett népességgel, fokozódó energia- és nyersanyagigény jelentkezik.

– A nyersanyagok terén egyre nagyobb szerepet kap a facellulóz, az ebből – különböző kémiai folyamatok útján – nyert második generációs termékek. A textil-, a műanyagipar és a bioüzemanyag (liquid biomassza) előállítására fokozódó szerepet kapnak. Ugyanakkor a világ erdőterülete drámaian csökken. A NASA műholdas felvételei szerint 2000 és 2012 között 2,3 millió km² erdő pusztult el és új erdő csak 0,8 millió km²-en volt észlelhető.

Közel azonos a népesség növekedése és a fafelhasználás trendje. Az erdők pusztulását elsősorban az élelmiszertermelési igények és egyéb ültetvények (olajpálma) létesítése idézi elő. Megváltozott a társadalomnak, az erdők szolgáltatásai iránti igénye.

Nem a fatermelés áll az első helyen, hanem a környezet, a természeti állapot megőrzése, a szociális, jóléti szolgáltatások kerültek az élre. Nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, Natura 2000 területek alakultak, magas a védett erdők aránya, mindez csökkenti a fakitermelési lehetőségeket.

A feldolgozóipar rákényszerült a monokultúrás telepítések útján nyerhető faalapanyag biztosítására.

Az ültetvényerdők jellemzői:

- gyorsan növő fafajok minősített fajtái (nyár, fűz, akác, fenyő, eukaliptusz stb.);
- tág térállás, szabályos geometriai forma;
- mezőgazdasági földeken és agromóiai eljárásokkal kezelt növényállomány.

Termelési cél: rövid idő alatt, nagy tömegű, azonos minőségű (standard) nyersanyag nyerése.

A világ fafogyasztásának 35%-át az összes erdőterület alig 4%-át kitevő ültetvényerdők adják.

A témához illő, rövid nemzetközi áttekintést is kaptunk. Európában Olaszország kezdeményezte a nemesnyarak megtermelését. 1935-ben Abesszínia megtámadása miatt a Népszövetség gazdasági szankciókat alkalmazott, korlátozta a faimportot. Széles körű kutatásokkal a Pó-síkságon paraszti gazdaságok 10–12 éves vágáskorral termelték a nyárasokat.

Innen terjedt el Francia- és Spanyolországba, ahol a papír- és lemezipari célokra színvonalas nyárfatermesztés alakult ki. Az előadó francia- és spanyolországi, műtrágyázott és öntözött nyárfatelepítésekről, továbbá a nyesésekhez használt eszközökről mutatott be képeket.

Az USA egyes térségeiben elfogyott az erdő, csökkent a kitermelési lehetőség. A papír- és lemezipar az alapanyag iparszerű előállításához a Washingtoni Egyetemen magán- és állami forrásokból kutatóbázist hozott létre.

A fekete és a balzsamos nyárok keresztezéseiből előállították az adott célra (rosthosszúság, feltárhatóság, térfogatsúly stb.) legalkalmasabb fajtákat. Oregon tartomány csapadék- és humuszhegény szántóin a nyárfát öntözéssel termelik, a tápanyagpótlást, gyomirtást csepegtető öntözéssel végzik. 7–8 éves korban a kitermelést gallyazó-kérgező-aprító egybekapcsolt műveletekre alkalmas gép(sor) végzi. A növedék 10–12 atrot/ha/év.

Chilében mindössze 8,5% a szántók részaránya. Az Andok lejtőin a bőséges csapadék kedvező a fenyők és az eukaliptusz számára. A kormányzat felismerve a fatermelés kedvező ökológiai és piaci adottságait, felhagyott a búzatermeléssel, azt Argentínából importálják.

Alternatívaként jogszabályi, szakmai és pénzügyi támogatással 3,5 millió hektár *Pinus radiata* és Eucalyptus-ültetvényt létesítettek. A telepítéseket intenzíven kezelik, a fenyőt 6 m magasságig nyesik. A fenyőállományokat 25 éves vágásfordulóval kezelik, az átlagnövedék 16–25 m³/ha; az eukaliptusznál 4–6 év a rotációs időszak, a növedék 16–30 m³/ha. Kiváló minőségű fűrészárut szállítanak az USA-ba, továbbá 6–7 ezer km-es szállítással 5 millió tonna faaprítékot Kína, Japán és Dél-Korea papíripara számára. Az ország exportjában a jelentős bányászati kincsek mellett a fatermek a második helyen áll.

A hazai, ültetvényszerű nyárfatermesztés fél évszázados eredményeiről, kudarcairól is kaptunk ízelítőt, majd az előadónk által is igen tisztelt – a modern magyar mezőgazdaság megteremtésén sokat fáradozó – *Izinger Pálnak* az 1990-es évek elején, a szántóföldi fatermelés kialakítására megjelent javaslatáról.

A faültetvények hazai létesítéséhez rendelkezésünkre álló bőséges lehetőségeink taglalásánál, korábbi próbálkozásokról – 1960–70-es évek nyárprogramjáról – is szó esett, melyeket részletesen tárgyalnak a már említett cikkek.

Az előadó bemutatta a kárpótlás során a tulajdonába került 3,6 hektár 5 éves akáctelegepítésen végzett állományátalakítási műveleteket, illetve a 24 éves faültetvény fatermési és rentabilitási adatait.

A humuszegény (6,5 AK/ha) homoktalajon az általa alkalmazott technológiával 15,6 m³/ha növedék (az országos átlag kétszerese) volt elérhető, ami az átlagfaméretek szerint azonos a *Shopp László* fatermési tábla II. fatermési osztály adataival.

2017-ben az erdőtelepítési pályázatoknál megjelent a lehetőség a nemesnyár és akác fás szárú iparifa ültetvény támogatására, amely max. 20 évben szabja meg a véghasználati kort. A szerzett tapasztalatok alapján kialakítottak

Talajadottság		Erdőtelepítés	Ipari faültetvény	Ültetvény/erdő
		III–IV. fat. oszt. átlaga	6–16 AK/ha	%
Kitermelés kora	év	30	20	66,6
Nettó kitermelés	m ³ /ha	180	356	198
Bevétel	eFt/ha	2.075	6.820	329
Ráfordítás	eFt/ha	1.345	2.325	173
Eredmény	eFt/ha	730	4.495	616
Eredmény (a vágásforduló közepén 6%-os disconttal)	Ft/ha/év	28.863	125.500	435
Fanövedékérték	eFt/ha/év	114	341	299

1 EUR = 313,5 Ft

	Erdőtelepítés		Iparifa-ültetvény	
	EUR	Ft	EUR	Ft
Telepítés	1 881	589 694	1 640	514 140
Fenntartás (4 év)	1 254	393 129		
Kieső jövedelem (5 év) 174 E	870	272 745	<i>SAPS 5 év</i>	
			1 095	340 000
összesen	4 005	1 255 568	2 735	854 140
				68%

egy intenzívebb állományneveléssel végzett eljárást, ezzel 20 éves korban a növedék meghaladja a 24 éves korit. A kísérlet mintájául a gróf Forgách-féle nyírségi uradalomban (Tornyospálca) folytatott akác-váltógazdálkodás szolgált.

Az akác fatermek piaci helyzete rendkívül kedvező. Mint trópusi keményfát pótló faanyag, a hazai tűzifaelátás mellett különböző tám- és rekreációs célokon túlmenően mint minőségi hengeresfa, alkalmas az épületasztalos és bútortipari célokra is.

Az előadó bemutatott gözölt akácból készült bútorelemeket. Ezek a fatermek komparatív előnnyel és rendkívül kedvező cserearánnyal bírnak.

Összehasonlító számításokat végzett az akác fatermek és a búza önköltség-export gazdaságosságára vonatkozóan 2013–2015 évek adatait felhasználva.

Kíváncsún volna, ha az agrárvezetés ehhez hasonló számításokat is figyelembe venne az élelmiszer-gazdasági koncepció kialakításánál. Ismert ugyanis a hihetetlenül magas orosz és ukrán búza kínálata, ami már az USA és Kanada piacait is sújtja.

A hazai agrártermelés hatékonysága és a versenyképesség növelése céljából kíváncsún a több évtizede visszaszorítandónak és idegenhonosnak minősített akác kutatási, fajtavizsgálati és minősítési tevékenységének széles körű felújítása, üzemi kísérletek beindítása.

Hazánkban lehetősége van a pellettermelés, mint korszerű, megújuló tüzelőanyag-termelés bevezetésére. Részt vállalhatnánk Európa 5 millió tonna tengerentúli importjának mérséklésében. További lehetőség a minőségi hengeresfa-termeléssel korszerű, magas hozzáadott értéket, sok munkahelyet teremtő faipar kiépítése.

Mindehhez szükséges megteremteni az érdekeltséget, oldani azt az ellentmondást, amely az erdőtelepítések és a földalapú támogatás szabályozása között fennáll és fékezi az erdőtelepítési kedvet. A táblázat tükrözi a támogatások aránytalanságát, ami fennáll a magas területi hatékonyságú ültetvény és a hagyományos alacsony termelékenységű erdőtelepítés között.

Az Egri Erdőgazdaság történetéből

Áprilisban *Wagner Tibor* Kaán Károly-díjas, aranyokleveles erdőmérnök, szenior társunk nyilatkozott meg, több évtizedes kutató-, feltáró- és gyűjtőmunkáját követően, *Fejezetek az Egri Erdőgazdaság történetéből* címmel, az EGERERDŐ Zrt. gondozásában megjelent könyve társadalmi, szakmai és családi háttéréről; a mű megszületésének erdészeti, érzelmi és lelki okairól.

A könyv „ösbemutatója” tavaly szeptember 5-én volt Egerben, az Érseki Palotában, az Egri Erdőgazdaság valamikori székhelyén, igen nagyszámú érdeklődő részvételével.

A könyv és az előadás az Egri Erdőgazdaság hét évtizedes történetéről szól. A módszer, amit a szerző alkalmazott, eltér a megszokott történeti leírásoktól, nem kronológiai sorrend szerint vezeti végig az olvasót, hanem nevezetes személyek, érdekes történetek bemutatásával teszi életszerűvé és olvasmányossá ezt az eseménydús történelmi időszakot.

A könyv a 24. órában készült el, a cég fennállásának első időszakában itt dolgozó személyek közül a legtöbben már nem élnek. 2005-ben ünnepelték az Egri Állami Erdőgazgatóság megalakulásának 60. évfordulóját az Érseki Palota gazdasági udvarában, és emléktáblát helyeztek el az épületre. Az erről

Akác iparifa-ültetvény kísérlet. A szerves trágya hatása az utolsó évek évgyűrtiben

készült fotón három személy látható, akik a kezdettől nyugdíjazásukig végig az egri cégnél dolgoztak. A velük és még további 70 személlyel folytatott beszélgetések, telefoninterjúk, levelezések jelentették a levéltári adatok, írásos dokumentációk háttéreseményeit. Sajnos a fotón lévők közül már csak a 98. évében járó Deli György az egyedi élő tanú az 1940-es évekből.

A szerző több ezer fotót gyűjtött össze a cég történetéből, ezek közül mintegy 700 kép szerepel a kötetben. A sok archív felvétel hozzájárul a történeti leírások hitelességéhez. A legregbbi, egyben a legértékesebb fotó Tuzson János tablóképe: „Az 1889/90 évi Valetánsok a Selmeci M. K. Bányász és Erdészeti Akadémián”. Tuzson János az Észak-Mátrában található Fenyvespusztai Arborétum megalkotója volt.

Az 1945-ben létrejött erdőgazgatóság a korábbi magán- és egyházi tulajdonú erdőterületekkel rendelkezett, a teljes terület zöme öt nagybirtokos tulajdona volt, és sok kisebb-nagyobb területű tulajdonosi kör jelentette a fennmaradó 10%-ot. A legnagyobb birtokos az egyház volt (Egri Érsekség, Szatmári Püspökség, Egri Káptalan, Papnevelő Intézet, Zirci Apátság), a többi négy sorrendben: gróf Károlyi, Palavicini őrgóf, Coburg herceg és a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű.

Az erdőgazdaság története nevezetes személyek életének bemutatásával elevenedik meg: *Roller Kálmán, Riedl Gyula, Jáhn Ferenc, Pankotai Gábor, Fehér Sándor, Hibbey Albert* tevékenysége élő történelem. Külön fejezetben jelenik meg a szerző apja, *Wágner Lajos*, akinek személyisége, életútja, csendes humora emlékezetes marad sokak számára.

A könyv lapjain szerepelnek történelmi események is: a Rákosi-kor, a Recski (Csákánykői) kényszermunkátlabor, a második világháború egyik epizódja.

A kötet írója élményekben gazdag gyermekkorának egy-egy eseménye is megjelenik a kötetben, mint például a „mónosbéli olimpia”, amelyet a helsinki győzelmek hatására játszottak le az iskolás gyermekek.

A szerző saját pályafutásának, személyes élményeinek leírása szintén része a cég történetének, az itt-ott felbukkanó humor életeleme volt, és saját bevallása szerint, a nehéz időszakok áthidalásának mindvégig fontos eszköze.

A cég történetének fontos része volt az OEF haladó korszakának erdősítési

programja, létkérdés volt az erdőfeltárás, a kötélpályák alkalmazása. Mindezek gazdag képanyaggal szintén részét képezik a történetnek.

Külön fejezetben szerepel a nyolcvanas évek országos nagy eseménye, a szilvásvárad fogathajtó világbajnokság, melynek rendező házigazdája az Egri Erdőgazdaság volt, a lipicai ménes akkor az erdészethez tartozott.

Említésre méltó az északnémetekkel való kapcsolat. Az elmúlt évben ünnepelték a kapcsolat fennállásának 30 éves évfordulóját, amelyet Mecklenburg-Előpomerániában tartottak meg. Az évenkénti kölcsönös látogatások érdekes eseményeit tartalmazza az erről szóló fejezet sok-sok színes felvétellel.

Még hosszasan lehetne sorolni a történeteket, de talán ennyiből is le-

het érzékelni az Egri Erdőgazdaság változatos eseményeinek, kiváló személyiségek életútjának gazdag történetét. És még egy érdekes adat: országunk területén sokfelé, erdőgazdaságoknál, felügyelőségeknél és más szervezeteknél harmincon felül van azoknak az erdész embereknek a száma, akik az egri cégnél dolgoztak rövidebb-hosszabb ideig, és innen kerültek más cégekhez, tizenketten igazgatói, vezérigazgatói, négyen főmérnöki, mások pedig különböző fontos beosztásokba.

Saját elmondása szerint Wágner Tibor a könyv megírásában két szándék vezérelte. Egyrészt emléket kívánt állítani az erdészeti nagyjainak, másfelől úgy gondolta, hogy a nem erdészeket bevezeti az erdőgazdálkodók belső világába, és ezzel megmutatja,

hogy az erdészek hivatása sokkal több annál, mint amit a külső szemlélő tapasztal.

Amikor hozzáfogtam a tájékoztató összeállításához, a témáról, hogy szakmai pályájukat befejezve, két szenior társunk is megmutathatta a világnak, az embereknek azt, ami már régtől foglalkoztatta őket, ami be volt vésve a szívükbe, *Karinthy Frigyes Cirkusz* című írása jutott eszembe. Az, hogy valami, ilyesmi történhetett velük is.

Hosszú a történet ahhoz, hogy leírjam, de a lényegét szeretném kiemelni, azért, hogy akik olvassák e sorokat, tudják meg, hogy milyenek voltak azok a vágyódások, amelyek szenior társaink lelkéből sarjadzottak, amelyeket mindig is szerettek volna megmutatni az ámuló, alkalmi közönségnek.

Az említett mű hőse, nagyon alázatosan, de mindenáron be szeretett volna jutni a cirkusz porondjára, és a hegedűjén el szeretne volna játszani azt a dallamot, amit ő maga komponált. Az örökös durva elutasítások sem tántorították el elhatározásának mindenáron való véghezvitelétől. Betanult egy világ-raszoló akrobatamutatványt, mely abból állt, hogy mintegy négy emelet magasságú létra legfelső fokára helyezett egy vasasztalkát két lábával megtámasztva, majd három szék következett; a harmadik, lábával felfelé inogva szépen lassan körbe, körbe forgott, ennek az egyik lábára elhelyezett egy csúcsára állított óriási kockát, ezután következett a pózna, melyet a kocka felső sarkára helyezett – innen szó szerint idézem.

„*Aztán lassan kúsztam fel a póznán – a tetején voltam, megálltam és pihentem. A veríték, forrón lassan folyt le az arcomon. Minden izmom megfeszült, mint az új, és remegett. Vártam, míg az építmény ingása eléri a holtpontra – ekkor halálos csöndben kiegyenesedtem, kibontottam a trikómat, és kihúztam a hegedűt. Remegő kézzel illesztettem rá a vonót... most egyik lábammal tapogatódzva, lassan elengedtem a póznát – előredőltem, egyensúlyoztam néhány percig, s felhasználva a rémület csöndjét, mely odalént kítátotta a szájakat, s marokra fogta a szívüket, lassan és remegve kezdtem a melódiát, amit régen, régen, régen hallottam egyszer zengeni és zokogni a szívemben.*”

Kedves szenior társaink köszönjük, hogy a szívetekbe rejtett melódiát, eljátszottátok nekünk.

Dr. Erdős László, Wágner Tibor, Halász Gábor